

Historien om Sildejens

*Når østenvinden braser i den sure tang,
så lugter der så væmmeligt i Silde-Jenses Gang¹.*

Ovenstående er begyndelsen til et vers, vi sang som børn for at drille Silde-Jens. Hvem var så den person, man ulejlige sig med at skrive vers om, og som havde en gang opkaldt efter sig.

Nede i Bagergangen ligger et meget forfaldent lille hus². For over 30 år siden³ boede der en gammel mand, som hed Jens Jensen. Hans moder hed Cecilie, og derfor blev hendes sønner kaldt: Ciljes Jens, Ciljes Johan, Ciljes Sigfred samt Ciljes Wilhelm.

Jens, som vi nu skal beskæftige os lidt med, kom senere til at lyde navnet Silde-Jens, fordi han gav sig til at handle med fisk ved dørene i Dragør og Store Magleby.

Man kan roligt sige, at Jens var det, man kaldte original, men man skulde ikke tage fejl af ham og tro, at han var dum. Det var Sildejens nemlig langt fra, men hans tanker og ideer afveg ret kraftigt fra de gængse, og derfor blev ovennævnte en interessant person, som man beskæftigede sig med.

For eksempel var Jens godt inde i astronomien, han vidste en masse om stjernerne og planeterne og deres bevægelser. Når han sad nede ved havnen på en sildekasse og forklarede os unger noget, kunde vi få en del ud af at høre på ham. Han havde selv lært sig engelsk og lidt latin. Danmarkshistorien vidste han en masse om, og han var velbevandret i verdenshistorien. En ting han imidlertid ikke kunde, var at udføre manuelt arbejde. Det blev aldrig til andet med ham, end lidt småsjakren med fisk ved dørene og lejlighedsvis en smule urmageri.

¹ Bagergangen. Ved den hovedkuldts navngivning af Dragørs gader juli 1818 kom den til at hedde Sqvaldergade efter en da eksisterende berygtet gade i København, og den har sikkert haft mange andre øgenavne.

² Sildejens' arvinger solgte huset 1935 til ejeren af nabohuset mod nord, Strandstræde 6/Kampensgade 1, der sammenlagde ejendommene.

³ 1892 til 1934.

Som dreng husker jeg, at han sommer og vinter gik med stiv hat og klipfisk. Om vinteren var han iført en marineblå frakke med fløjsrevers, og om sommeren et mørkt sæt tøj, der havde kendt bedre dage.

Jens var altid ubeskrivelig snavset, både på tøj, hænder og i ansigtet. Han var en spinkel, lidt skævrygget, mindre mand, der talte meget dragørsk med en snøvlende rusten stemme.

Sildejens kunde lide "en lille en", men da der i sin tid⁴ blev lagt skat på brændevinen, blev den ham for dyr, og han slog sig på sprit. Sådan kaldte han den aldrig selv, drillede nogen ham med, at han drak sprit, kom der omgående en bemærkning om, at det ikke var sprit, men simpel brændevin han drak.

Jens var gift med Laura, en tæt lille kvinde, men de blev skilt en gang for mange år siden. De havde nogle børn, hvoraf en søn slægter faderen en del på. Denne har fortalt nogle af de efterfølgende historier.

Hele byen vidste, når han var fuld. Så skulde der laves fest med ham, og han var det mest taknemmelige offer, der fandtes. Hans kæferter varede gerne en uge til 14 dage, og så var der rav i den, som man dengang sagde. Men han var også et yndet offer, når han var ædru, man kunde nemlig få Jens til at tro alt, hvad man fortalte ham.

Før der endnu var kommunalbestyrelse i Dragør, det var vist lige efter byfoged Lunds død⁵, bildte man Jens ind, at han var blevet valgt til byfoged. Han gik sådan op i rollen, at han for rundt i stiv flip, og skældte vejmand og vægter ud, når nogen beklagede sig over dem.

Det var en kæmpespas i de tider, da Dragør kun havde 1900 indbyggere, og alle kendte alle, og de fleste var i familie med hinanden. Byfogedhistorien stod på i lange tider, den gang drejede det sig om at få så meget ud at en god historie som muligt. Fornøjelserne var få og små, og folk havde ikke råd til mange af dem.

En dag kom han op forbi Dirk Petersen, kaldet Dirk Kikhavn (Kul-Karls fader), og der besværede Jens sig over en stiv hat, som han havde fået et eller

⁴ 1917.

⁵ C. W. C. Lund var byfoged fra 1899 indtil 1910, men han levede til 1931. Enten er det foregået ved fogedskiftet 1899, eller Sildejens havde ikke opdaget, at embedet var blevet nedlagt 1910.

andet sted, den passede ikke rigtigt. Dirks bemærkning var: Din kraftidiot, Du har da for helvede aldrig troet, at man lavede hatte til lammehoveder. Æuv, var alt hvad Jens fik sagt.

Det gik ikke så godt i ægteskabet. Både Jens og Laura havde deres egne ideer. Jens vilde have Laura nøgen i sengen, men Laura vilde vist slet ikke i samme seng som Jens mere. Det ene med det andet, og det endte med, at de blev skilt⁶. Sildejens ymtede også noget om, at det var på tide at få skiftet Laura ud med noget yngre, og Laura beklagede sig over, at hun for det meste også måtte forsørge Jens.

De havde i fællesskab handlet med fisk i Dragør og Store Magleby. Efter skilsmissen blev der krig imellem dem, nu var de jo konkurrenter.

En frostvejrsdag, da Laura lå og rodede i sit hyttefad nede på det store slæbested, gled hun i vandet, og lå og plaskede rundt. Alle hendes skørter holdt hende midlertidigt flydende. Der kom folk til, og de fiskede hende op. Jens kom også med en åre i hånden og sagde: Tag denne åre og stød hende længere ud med den zebra.

Det var ikke altid, at hans stemning var lige krigerisk mod den forhenværende kone. Han kunde også blive lyrisk. En dag han mødte hende på havnen, spurgte han hende, om hun kunde huske sidste gang, for da var den som en tør brødkorpe. Luras svar var ikke særlig lyrisk, det lød i al sin simpelhed: Hold kæft, din beskidte, gamle, liderlige idiot.

Der var mange, som solgte fisk dengang, og der har sikkert været en vis konkurrence mellem dem. Den, der fik mest ud af det, var imidlertid Ehm Petersen⁷, hun handlede fra en hestevogn. Alle de andre havde to- eller firehjulede vogne, som de enten skubbede eller trak.

Ehms hest var en gang blevet syg, så hun måtte blive hjemme. Hendes stald lå på hjørnet af von Ostensgade og Strandstræde, altså i nærheden af, hvor Sildejens boede. En dag kom han skadefro derind og spurgte om, hvordan det gik med Ehms hest, også kaldet Krabben. Hesten kunde nok ikke lide spritduften, der hængte ved Jens, og sparkede ud efter ham. Den tilstedeværende dyrlæge grinede og sagde til ham: Meget bedre, kan han vel

⁶ Separeret ca. 1914. April 1914 bor Laura i Store Magleby.

⁷ Ehm Petersen (1880-1965), Strandstræde 19.

nok se. Satans også, snøvlede Jens, og listede af til stor latter for de tilstedeværende.

I sildetiden drejede det sig for de småhandlende om at komme først til Hollænderbyen med sild. I denne tid, der som bekendt falder om efteråret, er vinden ofte i det vestlige hjørne. Det betød, at Sildejensens vogn, der bestod af en kasse på to hjul, med et par stænger sømmet på kassen til at skubbe den frem med, ofte var tung at køre til Store Magleby mod vinden. Jens fandt imidlertid på råd. Han lavede en kile af sildekassebrædder, og satte den på vognens flade forside, med spidsen pegende fremad. Vognen fik med det samme navnet Vindflækkeren af en vittig sjæl, men mon ikke denne vogn var et af verdens første strømliniede køretøjer.

Jens solgte også fisk i Dragør. En dag han var ude på Nord for at handle, følte han en indre trang. Han gik ned i Grushullerne og satte sig. Der var selvfølgelig ikke noget papir i nærheden, så han brugte fingrene, som han derefter tørrede af i græsset. Dette havde man set fra dyrlæge Madsens villa⁸. Da Jens lidt efter kom for at sælge fisk, fik han at vide, at han ikke skulde komme der mere, og tilligemed hvorfor. Sildejens blev meget fornærmet og sagde: Hvis I er så fine i dette hus, at I hverken skider eller pisser, kan I rende mig i røven, for så kan I heller ikke æde noget, og så er her ikke noget at sælge for mig alligevel.

Dagen efter Robert Svendsen fløj over Sundet⁹, vilde Sildejens også vise, at han kunde flyve. Nu lader vi hans søn Niels Bus fortælle. Niels havde hareskår med talefejl, og samme rustne stemme som faderen, og så snakkede han lige så dragørsk:

Vor fader havde spændt et par svanevinger på armene, og så sagde han til mig: Min søn Niels, nu skal jeg vise dig, at jeg kan flyve lige så godt som ham Robert Svendsen, der fløj til Sverige i går. Så tog han mig med op på bagerens loft¹⁰ (2 sals højde) og åbnede den store luge. Og så sagde min fader til mig: Nu Niels, nu stiller du dig hen ved lugen, og når jeg så passerer, sparker du mig i røven, for at få mere fart på, og så skal jeg fly. Vor fader tog tilløb, og jeg sparkede ham i røven, da han passerede lugen. Og så skulde I se vor far fly, han fløj, han fløj, han fløj lige rakt ned på bagerens plankeværk og flak

⁸ Stationsvej 28.

⁹ d.v.s. 18 juli 1910.

¹⁰ Strandstræde 8.

snuden. Vor mor blev godt gal, men vi fik da båret den gamle ind, og fik sendt bud efter doktor Halberg¹¹. Doktoren vilde vide, hvad der var sket, men det vilde vor fader ikke rigtig ud med. Da Halberg endelig havde fået det halet ud af den gamle, grinede han og spurgte om, hvordan det så var at flyve. Det var meget godt så længe jeg fløj, sagde vor fader, men det gjorde forbandet ondt, da jeg ramte plankeværket.

Man levede tæt på hinanden den gang. En tid havde Nelly Hagen, gift med Georg Hagen, der solgte iskager i Sylten om sommeren, dårlig mave. En eftermiddag lå hun i vinduet på 1ste sal i bagerens hus, hvor de boede. Der stod en medicinflaske i vinduet ved siden af hende. Da Sildejens så den, spurgte han: Er det dine skidedråber, Nelly?

Da Jens og Laura skiltes, blev Jens boende i gangen, men Laura flyttede op i byen. Jens så sig om efter en anden livsledsagerinde, men han var ikke særlig appetitvækkende, og jo længere han var alene, jo mere beskidt blev han selv og hans omgivelser. Til sidst gik han til den tunge udvej, at avertere i Amtssocialen efter en husbestyrerinde. Det kostede penge, det gjorde ondt, men noget måtte der gøres.

Hans annonce kom i avisen kort tid efter, at fisker Jens Jensens (Kadrejeren) kone var død¹², så man troede, at det var Kadrejeren, der vilde have en husbestyrerinde til alle børnene.

En dag kom der en dame, i imiteret pels og sutsko, og vilde se på forholdene hos Jens. Hun var med det samme klar over, at det ikke var noget for hende, ja overhovedet ikke noget for nogen kvindelig skabning. Hun lod sig dog forevise lokaliteterne, de var nemt overset. Køkkendøren hængte i det nederste hængsel alene, og der havde ikke været gjort rent for alvor, siden Laura flyttede for mange år siden. Der var hverken indlagt vand, gas eller lys, og der fandtes ikke engang et lokum i gården. Hvor skulde jeg så i grunden bo, spurgte hun Jens. Du skal bo her hos mig og holde mig varm i sengen, sagde han til hende. Sengetøjet havde ikke været skiftet i mange år, så dynen var tung og stiv som en gadeflise. Da hun til sidst spurgte om, hvor toilettet var, pegede Sildejens på komfuret og sagde til hende, at det var der, og at hun kunde tage ringe af efter behag. Damen kørte igen.

¹¹ Frantz Halberg (1852-1925), praktiserende læge i Dragør 1900-1917.

¹² 17 september 1923.

Betjent Arentoft havde vist bedt de handlende om ikke at sælge for megen sprit til Jens, men noget skulde han jo bruge til sin primus, så han klarede sig alligevel. Han blandede en drik, som han kaldte gudedrikken. Den bestod af halv sprit og halv rød sodavand med lidt sukker i.

En dag havde han af en fisker fået en spritflaske med vand i. Jens, der var godt halvfuld, og troede at det var sprit, skyndte sig hjem for at spæge en 8 dages brandert op. Næste morgen kom han, blå i hovedet af raseri, men ædru, ned på havnen og truede fiskeren med politi, fordi han havde prøvet på at forgive ham. Det er det rene gift, du har givet mig, se hvor jeg ryster på hænderne, din forbandede morder, sagde Jens.

Når Jens var fuld, yndede han at slå fast, at han havde herskerblod i årerne, og at han var af kongeslægt. Jeg er født til at herske, men har ikke haft megen lejlighed til det, sagde han af og til, når han glemte perioden som byfoged.

Der var også tid til lidt kultur i Sildejensens tilværelse. Manden var temmelig musikalsk, og han skrev digte. En gang havde de lavet et sangkor nede hos ham. Jens dirigerede, og det foregik i skjortærmer og brandert. Når han slog med armene, fløj de alt for store, stive manchetter op og ned af dem. Sangkoret blev derfor kaldt "det rasende skjortærme". Man indøvede "Kongernes konge" og "Når fjordene blåner". Et par af de labaner, der var med, havde fået fat i en harpe. Denne fik sin plads bag en faldefærdig sofa. En sen aften var en eller anden listet ind, og havde lagt sig bag sofaen og spillede på harpen. Jens slog ud med armene i sin brandert og sagde: Hør harpens klange, men vist kan en harpe ej klinge, når ingen slår på dens strenge, spøger gør det ikke, så her må være et menneske.

I forstuen stod der et stort klædeskab ved siden af gadedøren. Når han i sine branderter skulde lade vandet, foregik det ofte fra gadedøren ud i gården, En sen eftersommeraften hørte en forbipasserende ham sige til sig selv: Ih hvor er det begsort i nat, der er ikke en eneste stjerne på Guds himmel. Manden kiggede indenfor, og der stod Jens og tissede i klædeskabet og så op i det.

Når han havde læst i en avis om en ny opfindelse, var hans slutbemærkning: Lad os sige som nogle af de store kunstnere sagde i gamle dage, når de havde udført et arbejde: Solo deo gloria.

Imidlertid var det ikke alle løjerne, der blev lavet med ham, som var lige uskyldige. Der var en kvinde i byen med et par børn, der drev det lidt for vidt. Hun lovede ham vist ægteskab, og fik ribbet ham for nogle af spareskillingerne. Til sidst fik hun ham til at lade sin opholdsstue tapetsere med børneværelsestapet med små mænd og møller, således at hendes børn havde et sted at lege, når hun og Jens blev gift.

En overgang havde Sildejens fået et godt øje til min moder. En morgen, hun kom fra bageren ned gennem hans gang, stod han med begge arme spredt og sagde: I love you. Når han passerede Smedebakkens vinduer, løb han forbi for at vise, hvor ung han var. Til daglig havde han en foroverbøjet gang, som om han stred sig mod en snestorm. Når han kom løbende i luntetrav, lignede han en overdimensioneret, forpjusket, stækket, sort høne.

Sildejens sidste frierfærd var hos en serveringsdame på vinstuen. Hun gav ham en ring, og den var han meget imponeret af. Den var ægte, den havde bestået syreprøven, sagde han.

I de stille timer, hvor der ingen sad på værtshuset, kom Jens listende som en anden troubadour til fru Tovelil. En dag var der alligevel nogle fiskere, og da de så Jens komme luskende, gemte de sig, for at få ham indenfor. Da han kom ind, fik de ham maset ind i en hjørnesofa ved siden af serveringsdamen. De begyndte at kilde ham, prikke ham i siden og tage ham på lårene, efterhånden blev Jens rigtig lun, da han troede, at det var hende der gjorde det. Til sidst så hun ham ind i øjnene og sagde: Åh Jens, hvor kunde jeg dog gøre noget ved dig, Så gør noget ved mig, så gør noget ved mig, fik Jens fremstammet, og masede sig ud og stak af.

Når der ikke var fisk at handle med, og han ellers var ædru, kunde folk trygt lade Jens reparere deres ure. Det var han ganske ferm til, men det hændte af og til, at der blev et hjul eller to for mange.

Jens havde selv et ur hængende med lodder. Det fungerede samtidig som kalender. Når han vågnede op efter en brandert, kunde han se på loddet, hvad dag det var. Var uret gået i stå, var han klar over, at den havde været overmåde høj i længere tid,

En dag fandt man Jens liggende død i sengen¹³, og han efterlod sig en bankbog med det meste af et par tusinde på. En ret anseelig sum den gang. Lige meget, hvor småt det havde været for ham siden skilsmissen, havde der altid været lidt til overs til banken.

Hans arvinger overkom aldrig at sætte en sten på hans grav. Den er nu sløjfet. Han, som kendte alle gravstenene på kirkegården udenad, fik ikke en sten selv.

Ja det var noget om Jens Jensen. Om få år er der sikkert ikke flere i Dragør, der aner, at der har været en original i byen med tilnavnet Sildejens.

Andreas Buntzen
10/6 1966

¹³ 13 december 1934 på Københavns Amts Sygehus, Frederiksberg.